

Statsråden

Sendes i henhold til
vedlagt adresseliste

Deres ref

Vår ref
200504990- EGU

Dato

Fylkesdelplaner for bruk og vern av prioriterte fjellområder - fastsetting av nasjonale villreinområder

Det er en overordnet nasjonal målsetting at Norges unike fjellandskap skal tas vare på som leveområde for sårbare arter, regionalt og nasjonalt rekreasjonsområde og som næringsgrunnlag for levende bygder. Fjellområdene skal forvaltes som landskap der kultur- og naturressursene, næringsmessig utnytting og friluftsliv sikres og gjensidig utfyller hverandre.

Villreinen skal ha en sentral plass i norsk fjellfauna også i framtida, og det er et nasjonalt mål at villreinens leveområder skal sikres. Dette skal skje gjennom regionale planer.

Miljøverndepartementet ber med dette om at fylkeskommunene utarbeider fylkesdelplaner for en helhetlig forvaltning av fjellområder som er spesielt viktige for villreinens framtid i Norge. For flere områder vil oppgaven bestå i å revidere eksisterende planer. Planene skal fastsette en langsiktig arealforvaltning som balanserer bruk og vern for de aktuelle fjellområdene med influensområder. De vil være retningsgivende for kommunal planlegging og gi føringer for statlig og fylkeskommunal sektorplanlegging. Planene vil være et ledd i oppfølgingen av regjeringens samlede politikk for fjellområdene.

Formålet med planleggingen og nasjonale føringer

Hovedformålet med denne planleggingen er å komme fram til en langsiktig og helhetlig strategi for forvaltningen av prioriterte fjellområder som er spesielt viktige for villreinens framtid i Norge. Planene skal forene målene om lokal omstilling og utvikling

med nasjonale mål om en helhetlig forvaltning av fjellområdene og sikring av villreinens leveområder. Villrein representerer en ressurs og et fortrinn som kan bidra positivt ved stedsutvikling og verdiskaping lokalt. Siktemålet er en helhetlig planlegging som, gjennom å samordne hensynet til en forsvarlig villreinforvaltning og lokalsamfunnets behov for utvikling, legger til rette for attraktive og gjensidig stimulerende miljøer.

Tap av biologisk mangfold må regnes som en av de største miljøutfordringene i vår tid. Regjeringen vil intensivere innsatsen for å stanse tapet av biologisk mangfold innen 2010. Norge er det eneste landet i Europa som har intakte høyfjellsøkosystemer med bestander av villrein. Vi har derfor et internasjonalt ansvar for å ta vare på villreinen og de naturlige leveområdene den er avhengig av. Villreinområder som er spesielt viktige for artens framtid i Norge, vil få status som nasjonale villreinområder, og det vil bli avgrenset to europeiske villreinregioner som gjenspeiler villreinbestandenes innvandringshistorie.

Ved stortingsbehandlingen av St.meld. nr. 21 (2004-2005) *Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand* la energi- og miljøkomiteen vekt på at økt delegering av ansvar til kommunene øker behovet for tydelige statlige signaler om nasjonale føringer i arealpolitikken. Videre støttet komiteen de arealpolitiske målene i meldingen, og understreket at villreinens leveområder skal sikres, jf. Innst. S. nr. 228 (2004-2005).

Det er et nasjonalt mål at et representativt utvalg av norsk natur skal vernes for kommende generasjoner. Verneområdene representerer naturkvaliteter som vi har en forpliktelse til å ta vare på for ettertiden. Regjeringen ønsker også at nasjonalparker og landskapsvernområder skal utvikles som en ressurs for lokal verdiskaping. Vi må imidlertid passe på at bruken av verneområdene ikke forringer verneverdiene. Verneforskriftene gir rammene for aktiviteter i verneområdene. Forvaltningsplaner for verneområdene skal utforme dette mer i detalj. Regjeringens intensjon er å få på plass forvaltningsplaner for verneområdene så raskt som mulig. Dette er nødvendig for å skape forutsigbarhet for alle aktører i verneområdene. Forvaltningsmyndigheten etter verneforskriften har ansvar for å utarbeide forslaget til forvaltningsplan. Direktoratet for naturforvaltning fastsetter planen. Sikring av villreinens leveområder har stått sentralt ved opprettelsen av mange av våre store nasjonalparker og landskapsvernområder. Slikt vern dekker bare deler av villreinens leveområde og må utfylles av planer etter plan- og bygningsloven.

Regjeringen har i erklæringen fra Soria Moria og i St.meld. nr. 21 (2005-2006) *Hjarte for heile landet. Om distrikts- og regionalpolitikken* slått fast at den vil utvikle en politikk for fjellområdene parallelt med en videreutvikling av landbrukssektoren. En helhetlig fjellpolitikk fordrer bedre samordning av pågående aktiviteter og bedre dialog mellom forvaltningsnivåene. Regjeringen ønsker å medvirke til en positiv utvikling for de områdene som er mest utsatt når det gjelder bosetting og arbeidsmarked. Det legges vekt på å utvikle næringsvirksomhet basert på det lokale ressursgrunnet og regionale fortrinn. Potensialet som ligger i næringskombinasjoner i fjellregionene må

utnyttet. Regjeringen ønsker å medvirke til en satsing for å videreutvikle samarbeidet mellom lokalt og regionalt næringsliv, forvaltning og kunnskapsinstitusjoner med sikte på økt innovasjon basert på lokale fortrinn i fjellområdene, bl.a. grønt reiseliv.

Ved behandlingen av St.meld. nr. 16 (2004-2005) *Leve med kulturminner* sluttet Stortinget seg til at mangfoldet av kulturminner og kulturmiljøer skal gi grunnlag for kunnskap, opplevelse og verdiskaping. Mangfoldet av kulturminner skal stå sentralt i utviklingen av levende lokalsamfunn. Dette gjelder også i stor grad for fjellområdene.

Nasjonale villreinområder

Et *villreinområde* er i Forskrift 22. mars 2002 om forvaltning av hjortevilt og bever definert som *det område som en villreinbestand bruker gjennom flere år, avgrenset som den geografiske forvaltningsenheten for bestanden*. Det heter videre at *Direktoratet fastsetter forskrift om åpning av jakt på villrein og grenser for villreinområdet*.

Villreinstammene forvaltes i dag i 23 slike administrativt avgrensede forvaltningsenheter i Sør-Norge. Grensene følger ofte veier, større elver og liknende og gir en geografisk avgrensning av vedkommende fjellområde. Hensikten med disse grensene har først og fremst vært å skille de ulike villreinområdene fra hverandre og å avgrense de offentlige og private forvaltningsorganenes ansvarsområde, men de gir som oftest ingen naturfaglig begrunnet avgrensning av villreinstammens totale leveområde.

Som ledd i arbeidet for å sikre villreinens leveområder vil villreinområder som er spesielt viktige for artens framtid i Norge, få status som nasjonale villreinområder. Departementet legger til grunn at et nasjonalt villreinområde har en størrelse og kvalitet som kan sikre en villreinbestand over lang tid, dvs. en livskraftig villreinbestand. Dette innebærer bl.a. at området har tilstrekkelig forekomst av vinterbeiter, sommerbeiter, kalvingsplasser og nødvendige trekkveier for villrein. Naturgitte muligheter for utveksling av dyr mellom villreinområder innen samme region bør være ivaretatt. Områdets kvalitet omfatter også fravær av menneskelig aktivitet som virker forstyrrende på villreinen, for eksempel ferdsel på kritiske steder eller tidspunkt.

Med utgangspunkt i oppdatert naturfaglig kunnskap om villreinens bruk av fjellområdene, skal avgrensninger og retningslinjer for arealbruk i det enkelte område avklares gjennom regionale planprosesser.

Følgende villreinområder skal ha status som nasjonale villreinområder:

- Setesdal Ryfylke
- Setesdal Austhei
- Hardangervidda
- Nordfjella
- Ottadalsområdet
- Rondane

- Sølnekletten
- Snøhetta
- Knutshø
- Forollhogna

De nasjonale villreinområdene er valgt ut fra en helhetsvurdering av områdenes størrelse, kvalitet og betydning som villreinområder, ulike stammers genetiske opphav og historikk, og de særlige mulighetene vi i disse områdene har til å sikre et bredt habitattilbud for villrein i framtiden. De valgte områdene er i samsvar med tilrådingene fra rådgivningsgruppa i prosjektet *Villrein og Samfunn*, jf omtale i St.meld.nr.21(2004 – 2005), bortsett fra at Miljøverndepartementet også har inkludert Setesdal Austhei som nasjonalt villreinområde. Begrunnelsen for dette er at områdene Setesdal Ryfylke og Setesdal Austhei henger nært sammen funksjonelt med stor grad av trekk og utveksling av dyr mellom områdene, og at det er behov for å se disse to villreinområdene i sammenheng både når det gjelder bestandsforvaltningen og arealforvaltningen.

Det er et mål å bevare og tilrettelegge for en best mulig forvaltning av alle villreinområder i landet. Planer som omfatter de samlede bruks- og verneinteressene bør derfor gjennomføres også for de villreinområdene som ikke får status som nasjonale villreinområder. Imidlertid legger departementet til grunn at arbeidet med å sikre villreinens leveområder blir prioritert i de nasjonale villreinområdene.

Europeiske villreinregioner

De fleste nasjonale villreinområdene skal inngå i to "europeiske villreinregioner" som gjenspeiler villreinbestandenes innvandringshistorie. Europeisk villreinregion nord skal bestå av områdene Rondane, Snøhetta, Knutshø og Sølnekletten og region sør skal bestå av områdene Setesdal Ryfylke, Setesdal Austhei, Hardangervidda og Nordfjella.

En formell etablering av de europeiske villreinregionene vil skje i regi av Miljøverndepartementet etter at fylkesdelplanene for de nasjonale villreinområdene er vedtatt. Etableringen av europeiske villreinregioner vil synliggjøre villreinens innvandringshistorie og bestandenes genetiske fellestrekk, markere vårt ansvar for villreinen i Europa, samt understreke det helhetsperspektivet som er nødvendig i forvaltningen av villrein over store områder på tvers av fylkes- og kommunegrenser. Etableringen vil ikke innebære endringer i de arealbruksstrategiene og retningslinjene som er nedfelt i fylkesdelplanene.

Organisering av planarbeidet

Det skal utarbeides fylkesdelplaner som dekker alle de nasjonale villreinområdene. Hvilke fylkeskommuner og kommuner som inngår i de aktuelle fjellområdene går fram av vedlagte oversikt.

Departementet er kjent med at det for enkelte av villreinområdene allerede foreligger fylkesdelplaner, og at det også foregår prosesser med tanke på revisjon av disse. Departementet forventer at føringene i dette brevet følges opp i revisjonsarbeidet.

For å avklare videre oppfølging av planarbeidet i de nasjonale villreinområdene, vil departementet ta initiativ til oppstartsmøter med berørte fylkeskommuner, kommuner, fylkesmenn og villreinnemnder. Hensikten med disse møtene vil være bl.a. å få en nærmere avklaring av planstatus og omfang, tidsperspektiv, organisering og finansiering av planprosessene.

Det kan i noen tilfeller være hensiktsmessig å inkludere flere nasjonale villreinområder i en felles fylkesdelplan. Dette vil bli et sentralt tema for drøfting under de omtalte oppstartsmøtene.

Fylkeskommunene innenfor et planområde har et felles ansvar for at planarbeidet blir utført faglig forsvarlig, og det vil være naturlig at det etableres et eget fellesekretariat for utforming av forslag til fylkesdelplan.

Departementet legger vekt på at politisk ledelse i berørte kommuner får plass i planarbeidets styringsgruppe. Det forutsettes at fylkesmennene og de statlige villreinnemndene trekkes aktivt med i planprosessen.

Etter en nærmere vurdering av konfliktgrad og behov vil departementet i 2007 prioritere økonomisk bidrag til planarbeidet for Hardangervidda, Setesdal Ryfylke-Setesdal Austhei og Rondane-Sølnkletten. Det legges opp til gjennomføring av oppstartsmøter for disse områdene inneværende år.

For de øvrige nasjonale villreinområdene ber vi med dette om en tilbakemelding på status og framdrift for eventuelle regionale planer. Det er ønskelig å få en oversikt over hvordan eksisterende planer og revisjonsprosesser kommer ut i forhold til føringene i dette bestillingsbrevet, og hvor store eventuelle tilpasningsbehov er. Dette vil være en fordel i forhold til økonomiplanleggingen og forberedelsene av oppstartsmøter til neste år.

Planenes form og innhold

For å sikre en langsiktig arealstrategi som ivaretar de ulike hensyn er det viktig at planenes avgrensning ikke blir for snever, verken arealmessig eller tematisk.

Planene bør oppfylle følgende kriterier:

- Tilstrekkelige arealer utenfor villreinens leveområde må inngå i planområdet, slik at det kan foretas en helhetlig og samlet avveining av de ulike brukerinteresser.
- Det bør utarbeides konkrete strategier for bl.a. avgrensning av fritidsbebyggelse og reiselivsanlegg, på tvers av kommune- og fylkesgrenser.

- For å gi klare og entydige rammer for den kommunale arealplanlegging, er det viktig at omfang og lokalisering av framtidig utbygging konkretiseres på kart og i retningslinjer.
- Det skal legges vekt på å unngå oppsplitting av de nasjonale villreinområdene.
- Det skal fokuseres på å opprettholde og utbedre mulighetene for vandring og utveksling av villrein mellom tilstøtende nasjonale villreinområder innenfor de europeiske villreinregionene.
- Det skal avklares omfang og lokalisering av virksomhet og tiltak i influensområdet til de nasjonale villreinområdene. I planvurderingene bør en ta utgangspunkt i eksisterende utbygging og infrastruktur. Potensialet for verdiskaping som ligger i videreutvikling av kulturmiljøer og eksisterende tettsteder/bygdesentra bør vurderes grundig.

Avgrensning av nasjonale villreinområder

Det skal kartfestes en klar grense for de nasjonale villreinområdene hvor ny utbygging bør unngås. På den måten vil de nasjonale villreinområdene framstå som et eget tema eller sone på plankartet.

En sentral premiss for arealavgrensningene og utformingen av planinnhold, skal være oppdatert kunnskap om villreinens bruk av fjellområdene.

Med utgangspunkt i en naturfaglig begrunnet avgrensning av villreinens leveområde, må det foretas en avveining mot andre samfunnsinteresser før det kan kartfestes en klar grense for de nasjonale villreinområdene, som skal danne den langsiktige grensen mot utbygging i fylkesdelplanen. I tillegg må det gjøres en avgrensning mellom randområdet, der utbygging, ferdsel og annen aktivitet vil kunne påvirke leveområdet direkte, og bygdenære områder, der slik direkte påvirkning er mindre framtreddende.

Aktuelle temaer/sektorinteresser

Det vil være naturlig at planene tar opp til vurdering følgende temaer/interesser som kan ha betydning for forvaltningen av villreinfjella:

- Naturvern og biologisk mangfold
- Kulturminner og kulturmiljøer
- Natur- og kulturlandskap
- Stedsutvikling
- Friluftsliv og menneskelig ferdsel
 - utfartsparkering
 - turløyper
 - skiløyper
 - motorferdsel i utmark
- Jord- og skogbruk
 - seterdrift

- utmarksbeite
- jakt- og fiskekoier
- Fritidsbebyggelse
- Reiseliv og annen næringsutvikling
- Veibygging og -brøyting
- Jernbaneutbygging
- Kraftutbygging
- Kraftlinjer og teleinstallasjoner
- Drift av mineraler og løsmasse

Valg av temaer må vurderes og avklares ved utarbeidelsen av planprogram for hver enkelt planprosess. For at planene skal bli tydelig strategiske, gi klare føringer for kommunal planlegging og være grunnlag for bruk av innsigelser, er det et poeng at utvalget av temaer begrenses til det som er relevant for den konkrete situasjonen i hvert planområde.

Planprogram

Forskrift om konsekvensutredninger trådte i kraft 01.04.05. Fylkesdelplaner med retningslinjer for utbygging omfattes av forskriften.

Det stilles krav om at det skal utarbeides et planprogram som skal ligge til grunn for utformingen av planforslag med konsekvensutredning. Planprogrammet skal avklare rammer og premisser og klargjøre formålet med planarbeidet. Det skal beskrive hvilke utbyggingsstrategier og alternativer som vil bli vurdert og problemstillinger som vil bli belyst, herunder hvilke utredninger som anses nødvendig for å gi et godt beslutningsgrunnlag.

Planprogram for planer som kan komme i konflikt med de nasjonale føringene i dette brevet, skal forelegges Miljøverndepartementet. Departementet vil da kunne uttale seg om behov for alternativvurderinger, tilpasninger, utredninger med mer.

Med hilsen

Helen Bjørnøy

Vedlegg:

Adresseliste

Nasjonale villreinområder - oversikt over berørte fylkeskommuner og kommuner

Kopi:

Fylkesmennene

Villreinnemndene

Kommunal- og regionaldepartementet

Landbruks- og matdepartementet

Statens landbruksforvaltning

Nærings- og handelsdepartementet

Innovasjon Norge

Olje- og energidepartementet

Norges vassdrags- og energidirektorat

Samferdselsdepartementet

Statens vegvesen Vegdirektoratet